

4. Rawlings L. The War in Italy, 218–203 // A Companion to the Punic Wars. – Oxford, 2011. – P. 299-319.
5. Lomas K. Rome and the Western Greeks, 350 BC–AD 200: Conquest and Acculturation in Southern Italy // London, 2005. – 272 p.
6. Reid J. Problems of the Second Punic War: III. Rome and Her Italian Allies // The Journal of Roman Studies. Vol. 5 (1915). – P. 87-124.
7. Steinby C. Rome Versus Carthage. The War at Sea // Barnsley, 2014. – 188 p.
8. Willeumier P. Tarente des origines à la conquête romaine // Paris, 1939. – 374 p.

Марченко А.І.

аспірант,

*Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова*

М. ШАПОВАЛ ПРО СУСПІЛЬНУ СВІДОМІСТЬ ТА РІВЕНЬ ОСВІТИ І КУЛЬТУРИ ПІД ЧАС РЕВОЛЮЦІЙНИХ ПОДІЙ 1917–1920 РР.

Освіта є міцною базою для розбудови культури та розвитку національної свідомості. Народ, який має власну думку, шанує власні традиції та знає історію, має великий потенціал для побудови власної, незалежної державності.

Джерельною базою дослідження є праці самого М. Шаповала, зокрема: «Велика революція і українська визвольна програма», «Соціологія українського відродження» та ін. Також до цього питання зверталися у свої працях ряд науковців, зокрема Миронець Н. М., Бичук І. О., та ін., які досліджували питання національного відродження у творчості М. Шаповала, але питання освіти та культури у працях М. Шаповала і як ці фактори вплинули на революцію залишається малодослідженими.

Питання освіти та культури завжди залишається одним із головних у формуванні національної свідомості та одним із вирішальних кроків у розбудові єдиної, незалежної країни. Тому вирішення освітніх проблем треба приділити значну увагу. Одним із перших вчених, хто звернув увагу на освіту, а точніше, відсутність як такої серед переважних більшості населення був вчений, громадський діяч, патріот М. Шаповал.

Науковець приймав активну участь у творенні української державності часів визвольної боротьби 1917–1920 рр. М. Шаповал – один із засновників вітчизняної соціології, за його ж визначенням – «правдивої науки про суспільство». Він належав до тієї когорти соціологів, які стояли «перед початком творення нової соціології і нової суспільної політики на засадах теоретичної соціології», науки, яка на той час «ще не стала на твердий науковий ґрунт» [1, с. 150].

Культура об'єднує всі сфери життя народу та набуває соціального впливу. Як зазначає М. Шаповал, наш народ в революційну добу переважно складався з темних мас – тобто малоосвічених людей, яким важко досягнути соціальні ідеї революції.

В революційну добу 1917–1920 рр., до такої категорії населення можна було віднести лише інтелігенцію, яка займала незначну частку серед всього населення української держави.

Варто акцентувати увагу на склад населення, а саме проаналізувати рівень освіти, який був під час революційних подій. Суспільство складалось із селян – хліборобів, робітників, ремісників, які складають трудовий маси або робочий люд, працюють фізично та живуть переважно в селах. Далі фінансисти – банкіри й біргові спекулянти. Науковці та дослідники, яких була мала частина від загального числа населення. Купці, ремісники фінансисти і науковці проживають в містах [3, с. 335].

Кому вигідно, що наш народ був і залишався малоосвіченим? Звісно, таким народом легше керувати і цим скористалися більшовики, прийшовши до влади в Україні, після невдалих спроб наших урядовців побудувати державність.

Ми бачимо, що переважна більшість складалась із селян та робітників, але як можна покращити цю статистику та підняти рівень освіти і культури населення? На це питання М. Шаповал дає чітку відповідь Розвиток культури не можливо мислити по-за проблемою організації суспільної свідомості. Свідомість людини є продуктом суспільного її оточення. Українська інтелігенція, що працює в області організації знання (наука) або в областях, де виявляється вища інтелектуальна підготовка (організації й ведення промислу, торгівлі, фінансів. Адміністрації – державної, міської. Військової і тд.) складає меншість. Значить українці мало – працюючи в галузях вищої інтелектуальної діяльності, мало користають з вищого досвіду [2, с. 47].

Організація української школи, як основи для вироблення національної і культурної свідомості, як головний робочий апарат українського відродження. Не мавши своєї школи до революції. Ми повинні були українізувати існуючу російську школу [5, с. 41].

Також важливим питанням залишалось надати українські книги в школах, тому що вчителям приходилось користуватися російськими підручниками. Слід зазначити, що відкриття шкіл стало важкою задачею, через відсутність та саме бажання людей. Які вже звикли до російськомовної школи. Не краще ситуація і у вищих навчальних закладах. Ті ж самі проблеми, відсутність книг, матеріалів на українській мові та мала чисельність викладачів і професорів про українського спрямування. Треба починати працювати хоча б в деяких аспектах, а саме: вивчати українську історію, мову, культуру [5, с. 42].

Вчений наводить приклад, як можна підняти рівень суспільної свідомості. Для цього потрібно змінювати убогість свідомості шляхом освіти й науки – раз ф шляхом прискорення циркуляції індивідів знизу вгору до вищих занять, шляхом збільшення самодіяльності населення – два.

Наука й освіта, школа, бібліотека, книги й преса, свобода досліду і свобода критики – це значний шлях для розвитку індивіда, коли йде мова про шлях виховання [2, с. 47].

Ось що писав М. Шаповал про рівень культури та соціалістичну революцію: «Соціалістичну революцію творить народ тяжко, криваво, але творить. Він іде правильним шляхом. Виросте він культурно – Україна

процвіте, як благословенний край вільного народу». Тобто в Україні єдиний шлях, а саме культурний розвитку та спрямування на соціалістичну революцію [4, с. 18].

Важко стверджувати однозначно, що низький рівень освіти та самосвідомості став вирішальним фактором у боротьбі та відстоюванні державності, але М. Шаповал виділяє мало освіченість серед найбільшого класу народу – селян та робітників, які повинні стати рушійною силою революції, як одну із головних причин поразки у визвольній боротьбі нашого народу за свободу і розбудови соборної держави. Вчений стверджує, що до революції наш народ в той момент був ще не готовий і не зумів як слід використати шанс для розбудови та відстоювання незалежної, соборної держави. Чим вищий рівень освіти, тим більше шансів для розбудови державності і, головне, втримання та передача її нащадкам.

Список використаних джерел:

1. Миронець Н. М. Ю. Шаповал про національне відродження та державність // Політологічні читання. – 1993. – № 2. – С. 150.
2. Шаповал М. Ю. Большевизм і Україна / М. Шаповал. – Прага: Вільна спілка, 1926. – 60 с.
3. Шаповал М. Ю. Велика революція і українська визвольна програма / Микита Юхимович Шаповал. – Прага: Видавництво «Вільна Спілка» і Українського Робітничого Університету, 1928. – 335 с. – («Вільна спілка»).
4. Шаповал М. Ю. Інтелігенція і пролетаріят. – Бібліотека «Нової Доби», № 5. Відень-Київ, 1920. – С. 18.
5. Шаповал М. Ю. Соціологія українського відродження / Микита Юхимович Шаповал. – Прага,: Український Соціологічний Інститут в Празі, 1937. – 47 с.

Пономарьова А.М.

студентка,

*Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського*

КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКІ ТОВАРИСТВА В РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Культурно-просвітницькі товариства є невід'ємною складовою громадянського суспільства. Актуальність даної теми полягає в тому, що побудова будь якої демократичної держави та розвиток громадського мислення супроводжуються створенням та діяльністю різних громадських об'єднань, в тому числі просвітницьких. Це і стає в свою чергу причиною появи та функціонування в Росії в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. низки культурно-просвітницьких закладів.

На початку ХХ ст. науково-технічний прогрес дає свої результати: з'являються кінематограф, фотографія, звукозапис, як нові форми поширення інформації. Бібліотеки, театри, музеї стають доступними для широкого кола